

VRŠNJAČKO NASILJE - STUDIJE SLUČAJA

Ako smo nešto naučili, trebamo to dokazati i u praksi, kako se više ne bi ponovilo

Mnoge današnje ulične tučnjave i zasjede dogovaraju se u zatvorenim grupama na internetu. Virtualni prostor služi kao platforma za planiranje ne virtualnog nasilja. Stručnjaci koji se bave mladima moraju znati to spriječiti i na to reagirati

David "Sensei" Stainko,
prof. kineziologije

ANALIZE PROŠLIH događaja vršnjačkog nasilja, i u ne virtualnom i u virtualnom prostoru, pokazuju nam gdje je sustav zakazao, a što je uspješno odrađeno. Takve studije slučaja iz kojih su izvučene određene pouke su vrlo važne jer stručnjaci najbolje mogu učiti, izvući pouke, kao i napraviti procjenu na temelju konkretnih primjera iz prakse. Kao osoba koja u školskom sustavu radi već gotovo 40 godina, te kao stručnjak za borilačke vještine, i osobno imam vlastite analize pojedinih događaja kao i naučene lekcije iz stvarnih incidenata vršnjačkog nasilja. Između mnoštva slučajeva vršnjačkog nasilja, želim se osvrnuti i prezentirati tri ključna slučaja iz prakse, a koji su svima dobro poznati, izvlačeći iz njih konkretne pouke za struku.

Slučaj Luke Ritza

Kao prvi, izdvojio bi slučaj tragične smrti Luke Ritza iz 2008. godine, kao oblik vršnjačkog nasilja na ulici. Mladića Luku Ritza na ulici je pretukla skupina maloljetnika bez ikakvog povoda, samo zato što im je „izgledao drugačije". No što to znači „izgledati drugačije"? Jesmo li se ikada zapitali, koliko ima osoba kojima mi možda izgledamo drugačije? Uopće, koji su ti stereotipi kojih se neka osoba treba pridržavati da ne bi drugima izgledala „drugačije". Tko može odlučivati o tome što je to drugačije, ako nam je poznata stara izreka „O ukusima se ne raspravlja". Ono što je za nekoga normalno i uobičajeno za nekoga drugoga može biti drugačije. No, to zasigurno nije razlog za nasilje. Mladić Luka Ritz preminuo je nekoliko dana kasnije od posljedica zadobivenih ozljeda.

Kasnije smo saznali da su počinitelji iz te skupine maloljetnika i prije napada pokazivali asocijalna ponašanja koja sustav nije na vrijeme prepoznao, na njih pravodobno reagirao i adresirao. Ovaj slučaj je trajno promijenio Hrvatsku i osvijestio nas o posljedicama ekstremnog vršnjačkog nasilja. Iz ovog teškog gubitka jednog mladog života, rođen je Centar Luka Ritz, a u Hrvatskoj su se uveli stroži protokoli. Ipak lekcija ostaje: prevencija nasilja mora početi u ranoj osnovnoškolskoj dobi, prije nego što se agresivna ponašanja kristaliziraju u delinkvenciju. Jedan mladi život je nepovratno izgubljen, a oni koji su krivci i dalje žive svojim uobičajenim „normalnim" životom a da se nikada nisu pokajali i pokazali žaljenje zbog onoga što su učinili.

Od petorice maloljetnika koja je napala i pretukla Luku, dvojica danas žive izvan Hrvatske a trojica ih živi u Hrvatskoj i od svih njih nikada se ni jedan nije ispričao za učinjeno, niti pokazao da je shvatio odnosno pokazao razumijevanje za ono što su učinili.

Slučaj organizirane maloljetničke bande

Drugi slučaj vršnjačkog nasilja je slučaj Prečko, koji pokazuje oblik vršnjačkog nasilja povezan u organizirane maloljetničke bande. Radi se o brutalnom napadu

Prevencija vršnjačkog i mladenačkog nasilja, kao i prevencija delinkvencije, je problem u koji se moraju uključiti svi u sustavu

u zagrebačkom naselju Prečko gdje je skupina maloljetnika organizirano napala i pretukla dječaka u planiranom nasilju među mladima unutar kvartovskih supkultura, koje je često koordinirano putem društvenih mreža. Nasilje i njegovo planiranje koje započne u virtualnom prostoru služi kao platforma za provođenje nasilja u ne virtualnom prostoru. Mladi često putem raznih grupa na internetu znaju da se sprema sukob, no ne žele prijaviti nasilje, kako se to ne bi u društvu etiketiralo kao - cinkanje.

U ovom slučaju imamo skupinu maloljetnika koja je organizirano napala i pretukla dječaka, i jedan dio maloljetnika koji su znali da se sprema napad na dječaka, ali mu nisu htjeli pomoći. Svojom šutnjom i neprijavljivanjem nasilnika, dozvolili su da se dogodi napad na dječaka i da on bude brutalno pretučen. U školama trebamo graditi sustav povjerenja i učiti mlade da prijava nasilja znači prevenciju tragedije, a ne „cinkanje". Mladi moraju shvatiti da su takva planirana nasilja neprihvatljiva i da svako saznanje o nekom planiranom obliku nasilja trebaju odmah po saznanju prijaviti u školi. Također, trebaju shvatiti da prijavljivanje nasilja nije cinkanje već hrabar čin spašavanja i zaštite prijatelja, odnosno školskog kolege.

Sukob u Strojarskoj tehničkoj školi

Kao treći primjer mladenačkog nasilja izdvojio sam sukob u Strojarskoj tehničkoj školi u Zagrebu 2023., kao primjer napada na profesora za katedrom. Ovaj primjer mi je kao dugogodišnjem učitelju ali i kao stručnjaku za borilačke vještine posebno interesantan, iz više razloga. Radi se o slučaju u kojem se stariji profesor (pred mirovinu) morao fizički sukobiti s učenicima u razredu nakon što su ga provocirali i snimali. Profesor je bio izložen dugotrajnom verbalnom maltretiranju i provokacijama učenika. Prema novinskim člancima, kao i snimci sukoba koja je završila na internetu, mogli smo analizirati slučaj, kao i izvući određene pouke. Prema nekim kazivanjima govorilo se kako je u tom periodu profesor proživljavao teške obiteljske tragedije e da nije ni trebao biti u školi. No, zar uistinu mislite da drugi učitelji ili profesori koji rade u školama nemaju uopće nikakvih zdravstvenih, financijskih, obiteljskih ili nekih drugih problema?

Prema dostupnoj snimci vidljivo je da su učenici započeli s vrijeđanjem i provokacijama profesora koji je sjedio za katedrom i pokušavao predavati svoj predmet. Profesor ih je upozorio da sjednu na svoje mjesto, no oni su išli prema njemu provocirajući ga. Profesor je da bi izbjegao sukob i daljnju eskalaciju sukoba morao potražiti pomoć i podršku od stručne službe škole. Da bi to mogao učiniti trebao se dignuti sa stolice i krenuti prema vratima učionice, no to su mu onemogućili pojedini učenici. Stoga je profesor bio prisiljen odmaknuti nasrtljivog učenika od sebe, i tada je moralo doći do fizičkog kontakta. Na taj način profesor je mimo svoje volje uvučen u fizički sukob, a koji je potencirala skupina nasilnih i delinkventnih učenika, koja mu se je doslovno unosila u lice.

Analizirajući slučaj, ne možemo a da se ne upitamo: Gdje je granica dopuštene samoobrane nastavnika u razredu? Ovo je vrlo osjetljivo pitanje za svakog učitelja i profesora koji rade u školi.

Kontrola vs agresija

Kako učiniti razliku između kontrole nad učenicima i agresije? U razredu se ta granica definira kroz tri ključna stupnja: zakonski okvir, koncept nužne obrane i taktičku kontrolu. No je li izvjesnog profesora škola ikada upoznala s ta tri ključna stupnja? Vrlo vjerojatno nije. U Hrvatskoj je na snazi Kazneni zakon (članak 21. Nužna obrana). Nužna obrana je ona obrana koja je prijeko potrebna da se otkloni istodobni ili izravno predstojeći protupravni napad. Prema tom zakonu, profesor ima zakonsko pravo braniti svoj život i tijelo. Međutim, obrana mora biti razmjerna napadu. Ako učenik napadne profesora šakama, on ne smije upotrijebiti prekomjernu silu koja bi mu nanijela teške ozljede, osim ako mu život nije izravno ugrožen.

Učenici danas često provociraju svoje profesore kako bi izazvali njihovu reakciju i snimili je. Granica dopuštene samoobrane profesora počinje kontrolom vlastitog ega. Prvi korak je uvijek zapovjedni glas, stvaranje fizičke distance i pozivanje stručne službe. Ako učenik krene u fizički napad na profesora ili drugog učenika, profesor ima pravo i dužnost intervenirati. Dopušteno je obuzdavanje nasilnog učenika (fiksiranje, držanje ruku, micanje s puta), ali nije dopušteno uzvraćanje udarcima. Ipak, ako je profesor srušen na pod, stjeran u kut ili napadnut opasnim predmetom (stolica, šipka, nož) odnosno doveden u vrlo podređenu poziciju, granica samoobrane se pomiče na preživljavanje. Tada je dopušteno upotrijebiti svaku silu koja je potrebna da se spasi vlastiti život. Ako pomno analiziramo događaj u Strojarskoj tehničkoj školi, trebamo ukazati na činjenicu da je profesor poštovao taj protokol dopuštene samoobrane: zapovjedni glas, fiksiranje i držanje ruku nasilnog učenika, te tek kada je stjeran u kut, upotrijebio je silu koja je potrebna da spasi vlastiti život.

Nakon nasilničkog nasrtaja i fizičkog obračuna s profesorom, kada je došla policija, odvela je profesora na ispitivanje, ali ne i učenike. Učenici su odvedeni na liječnički pregled kako bi se utvrdile njihove eventualne povrede, a za povrede koje je imao profesor nikoga nije bilo briga. Škola je profesoru predložila da ide na bolovanje, dok traje istraga o slučaju. Neki su čak predlagali i da se profesoru uruči momentalni otkaz. A zašto? Učenici koji su sudjelovali u sukobu su prema Pravilniku o kriterijima za izricanje pedagoških mjera, bili kažnjeni opomenom, ukorom, strogim ukorom pa čak i premještajem u drugu školu. No svi su oni uspješno završili svoje školovanje i nitko od njih se nije brinuo oko činjenice da je jedan profesor koji je mirno sjedio za svojom katedrom i predavao svoj predmet zbog njih mogao ostati bez posla.

Također, ne možemo a da se ne upitamo, ako je u razredu bilo oko 17 učenika, kako to da ni jedan učenik nije htio pomoći profesoru? Snimali su ga, smijali mu se, vrijeđali ga, jednom riječju učenici su se sprdali sa svojim profesorom. I to su činili mladići od 16, 17 godina. Tko odgaja te mladiće? Njihovi roditelji, škola, mediji ili ulica, i zašto se tako ponašaju. Tko je zakazao? Očito sustav, kada se profesor mora fizički braniti za katedrom.

Jasni protokoli

Škole moraju imati jasne protokole za hitno udaljavanje nasilnih učenika s nastave kako profesori nikada ne bi došli u poziciju da moraju primjenjivati borilačke vještine na svom radnom mjestu. I koje borilačke tehnike u samoobrani smiju primijeniti? Odgovor je uhvate. No je li im ikada netko kazao i educirao ih što su to uhvati.

Uhvati su pritisci rukama, razna držanja napadača, i služe najčešće kao tehnika kontrole protivnika koje se koriste bez udarca. Uglavnom se hvata protivnikova ruka ili zglavak šake. Uhvati spadaju u osnovne ljudske obrambene reakcije. No njihova učinkovitost ovisi o tome koliko je izvjesna osoba upoznata s načinom izvođenja pojedinih uhvata. Ispravno korištenje tehnike hvatanja napadača traži određenu edukaciju, kako bi tim zahvatom mogli ograničiti napadačevo kretanje i time sačuvali svoju ili sigurnost nekog od učenika. Čvrstina i snaga nečijeg uhvata ovisi o snazi te pojedine osobe. Može li profesor starosti 63godine, kao u navedenom slučaju, uhvatom i zahvatom držanja svladati nasilnog mladića od 17 godina? Možda može, ali što ako ne može? Ima li profesor pravo na samoobranu? Stručnjaci koji rade u školama moraju nam dati jasan odgovor na to pitanje.

Iz ova tri slučaja vršnjačkog nasilja treba izvući pouke. Trebamo se kao društvo zapitati jesmo li išta naučili iz ovih slučajeva? Ako jesmo, trebamo to dokazati i u praksi, kako se tako nešto više ne bi ponovilo. Prevencija vršnjačkog i mladenačkog nasilja, kao i prevencija delinkvencije, je problem u koji se moraju uključiti svi u sustavu; od raznih stručnjaka, škola, preko liječnika i policije do centara za socijalnu skrb, kako bi se taj problem uspješno obuzdao. ■

ZAŠTITA

KONFA MEDIA

SIGURNOST 360° djeca i mladi

5. 11. 2026.
Hotel Westin, Zagreb

Sigurnost djece nije samo pedagoško ili socijalno pitanje, već i tehničko, infrastrukturno, zakonodavno i organizacijsko. O sigurnosti se, međutim, nerijetko, govori fragmentirano, iako rješenja moraju biti sustavna i cjelovita.

Stručnjaci postoje – ali nikada nisu svi za istim stolom. Stoga konferencija Sigurnost 360° - Djeca i mladi ima za cilj upravo to - pozicionirati konferenciju kao novo, relevantno i nužno stručno okupljanje koje otvara jednu od najosjetljivijih, ali i najvažnijih društvenih tema u Hrvatskoj - sigurnost djece i mladih.

Za dodatne informacije obratite se:
Nataša Gajski Kovačić
E-mail: natasa.gajski@zastita.info | Mob: +385 99 61 61 038 |
www.zastita.info